

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Нижник Ірини Олегівни на тему: «Захист продовольчих інтересів населення
України в умовах глобалізації», поданої на здобуття наукового ступеня
доктор філософії за спеціальністю 051 Економіка
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

1. Актуальність обраної теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, темами.

Інтеграційні процеси в масштабах глобальної економіки впливають на зміну господарської структури світу, поступово трансформуючи її форму і зміст. Однією із зовнішніх ознак таких змін є формування нових центрів економічної влади, альтернативних національним державам – міжнародних економічних організацій та глобальних корпорацій. Їх діяльність обмежує суверенітет національних держав. Наприклад, членство в СОТ передбачає визнання примату керівних органів та правил цієї організації порівняно із національними при вирішенні ряду господарських суперечок.

Ці та інші глобальні зміни безпосередньо впливають на формування нової української економіки. Виходячи із наявного ресурсного потенціалу та географічного розташування, за Україною закріплюється її ніша в міжнародному поділі праці та відповідне місце на глобальному ринку. Аналіз процесів та тенденцій, породжуваних ними, не дозволяють стверджувати про господарські успіхи України та формування вигідної ролі для її економіки в новій моделі світу. Еміграція найбільш продуктивної робочої сили, деіндустріалізація та падіння обсягів промислового виробництва, переважно сировинний експорт тощо – це неповний перелік характеристик сучасної української економіки, які свідчать про те, що за нею закріплюється роль сировинного додатку економік розвинутих країн. Усі ці процеси негативно впливають на рівень продовольчої безпеки нашої країни та захист продовольчих інтересів її громадян. Адже в економіці, що зорієнтована на продаж природних матеріалів й продукції первинної обробки з мінімальною часткою доданої вартості, неможливо досягти достатніх обсягів накопичення капіталу, високих темпів економічного зростання та підвищення рівня добробуту громадян до стандартів розвинутих країн. Переважна частина домогосподарств України спрямовує понад 50% сукупних витрат на придбання продовольства. Це означає, що вони знаходяться в зоні високих ризиків продовольчої небезпеки. Надмірний експорт багатьох видів сільськогосподарської продукції зумовлює періодичні дефіцити окремих видів продовольства на внутрішньому ринку, що ще більше загострює проблему інфляції споживчих цін та низького рівня економічної доступності продуктів

харчування. В умовах нестійкого економічного зростання, низького рівня соціальної справедливості перерозподілу національного доходу захист продовольчих інтересів населення України має стати одним із стратегічних соціально-економічних завдань держави. Ці проблеми потребують негайного вирішення, що вказує на високу актуальність теми наукового дослідження Нижник І. О.

Дисертаційна робота Нижник І. О. виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Уманського національного університету садівництва за темою «Теоретико-методологічні та прикладні засади соціально-економічного розвитку аграрної сфери економіки України в умовах глобалізації» (0116U003210) та теми наукових досліджень кафедри економіки Уманського національного університету садівництва «Розробка теоретико-методологічних засад сталого розвитку національної економіки в умовах євроінтеграційних процесів». У межах цих тем Нижник І. О. здійснила розробку та обґрунтування системи взаємопов'язаних заходів державного регулювання економіки прямого та непрямого характеру, покликаних забезпечити захист продовольчих інтересів населення України в умовах зростання відкритості національної економіки.

2. Мета і завдання дослідження

Метою дисертаційної роботи є теоретико-методичне обґрунтування засад і розробка практичних рекомендацій щодо захисту продовольчих інтересів населення України в умовах глобалізації.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішено такі завдання:

- визначено сутність категорії «продовольчий інтерес» та обґрунтовано її зв'язок із концепцією національної продовольчої безпеки;
- розроблено методику оцінки рівня захисту продовольчих інтересів населення України;
- досліджено економічну сутність поняття «глобалізація» та доведено її суперечливий вплив на забезпечення захисту продовольчих інтересів населення України;
- проведено оцінку задоволення продовольчих потреб населення України;
- визначено рівень доходів населення як ключовий фактор забезпечення його продовольчих інтересів, та ідентифіковано фактори, які на нього впливають;
- досліджено стан та з'ясовано причини зростання споживчих цін на продовольчому ринку України;
- доведено необхідність згладжування сезонних коливань продовольчих цін як одного із ключових деструктивних чинників захисту продовольчих інтересів населення України;

- доведено деструктивний характер впливу надмірних обсягів продовольчого експорту на забезпечення захисту продовольчих інтересів населення України;
- обґрунтовано доцільність ліквідації продовольчих дефіцитів за рахунок нарощування обсягів внутрішнього виробництва;
- обґрунтовано пропозиції по захисту продовольчих інтересів населення України через програми прямої продовольчої допомоги.

3. Наукова новизна одержаних результатів.

Найбільш вагомими результатами, що характеризуються новизною і розкривають глибину, повноту та суть дисертаційного дослідження, є такі положення та ідеї:

- вперше запропоновано й обґрунтовано визначення категорії «продовольчий інтерес» як мотиву індивіда, групи індивідів задовольнити власну потребу в безпечній якійсій їжі, необхідній для існування та здорової життєдіяльності шляхом ринкового обміну, самозабезпечення або допомоги;

удосконалено:

- теоретико-методичні підходи до розуміння природи об'єктивних та суб'єктивних суперечностей продовольчих інтересів головних стейкхолдерів продовольчого ринку, що дозволяє більш чітко ідентифікувати деструктивні фактори, які порушують рівновагу продовольчого ринку;
- теоретичну інтерпретацію поняття «надмірний експорт», під яким пропонується розуміти обсяг реалізації продукції вітчизняного виробництва закордонному сектору, що створює або збільшує дефіцит даного виду продовольства на внутрішньому ринку, на основі чого виникають правові підстави для введення заборонних експортних мит на обсяг продукції, який перевищує визначену квоту безмитного експорту;
- пропозиції щодо корегування державної аграрної політики в напрямі сприяння спеціалізованому кормовиробництву та розвитку м'ясного тваринництва, що ґрунтуються на визначенні втрат доданої вартості від надмірного експорту зерна та імпорту м'яса свиней шляхом співставлення величин доданої вартості при імпорті свинини та при відмові від імпорту свинини й спрямуванні частини експортного зерна на виробництво м'яса свиней у обсягах його імпорту;

дістали подальшого розвитку:

- методичний підхід до визначення рівня продовольчого самозабезпечення, який, на відміну від існуючого, додатково враховує обсяг запасів даного виду продовольства на кінець року у ресурсній базі внутрішнього походження та обсяг експорту як додатковий канал витрачання продовольчого ресурсу, що дозволяє виявляти прихований дефіцит головних видів продовольства та

розробляти обґрунтовані управлінські прогнози продовольчих балансів, спрямовані на недопущення сезонних дефіцитів окремих видів продовольства; – рекомендації щодо удосконалення системи захисту продовольчих інтересів найбільш вразливих верств населення шляхом запровадження програми прямої продовольчої допомоги, до участі у якій пропонується залучати малозабезпечених громадян з сукупним доходом не вище 130% межі бідності (прожиткового мінімуму), що потенційно зумовлюватиме мультиплікативне зростання реального ВВП.

4. Ступінь обґрунтованості і достовірність наукових положень, висновків і пропозицій здобувача.

Ознайомлення з науковим дослідженням Нижник І. О. дає змогу стверджувати, що наукові положення, висновки і пропозиції, що містяться в ньому, є достовірними та обґрунтованими. Зміст дисертаційної роботи охоплює всі проблемні аспекти теми. Отримані здобувачем наукові результати підтверджуються достатнім використанням публікацій вітчизняних та зарубіжних дослідників за темою роботи, аналізом вітчизняної нормативно-правової бази, матеріалів Державної служби статистики України, Антимонопольного комітету України, інформаційних видань громадських та професійних організацій, матеріалів міжнародних організацій, інформаційних ресурсів мережі Internet тощо.

Найбільш узагальнюючим результатом є те, що запропоновано достатньо цілісну теоретико-методичну концепцію національної політики захисту продовольчих інтересів населення країни в умовах зростання відкритості української економіки. Вона базується на прикладанні регулятивних зусиль на трьох найбільш проблемних аспектах функціонування національної продовольчої системи – згладжуванні сезонних коливань продовольчих цін, ліквідації продовольчих дефіцитів за рахунок збільшення внутрішнього виробництва та регулювання зовнішньоторговельного обороту продовольчою продукцією, розширення захисту соціально вразливих верств населення через запровадження програми прямої продовольчої допомоги.

Позитивної оцінки заслуговує те, що в роботі чітко і вичерпно дано визначення категорії «продовольчий інтерес», пояснено її відмінність від продовольчої безпеки та обґрунтовано зв'язок між ними. Це вказує на важливе розуміння здобувачем динамічності концепції продовольчої безпеки. Остання не може залишатися статичною в умовах швидкоплинних змін соціально-економічного середовища, які вимагають адекватної дослідницької реакції, спрямованої на формування нових теоретичних та методичних підходів як науково-обґрунтованого базису управлінських рішень в системі продовольчого забезпечення населення України.

Одним із важливих нових чинників соціально-економічного середовища, який суттєво ускладнює гарантування державою безперешкодного доступу громадян до достатнього по поживності й збалансованості безпечного і якісного продовольства, є інтеграція України в глобальне середовище. Формами такої інтеграції є розширення присутності України в міжнародних організаціях та збільшення кількості двосторонніх угод з іншими країнами про утворення зон вільної торгівлі. Здобувачка слушно зауважує, що такі процеси посилюють ризики безперешкодного вилучення продовольчих ресурсів із внутрішнього ринку України та завдають збитків продовольчим інтересам населення країни. Для їх попередження здобувачем пропонується введення в нормативну базу регулювання національної продовольчої системи поняття «надмірний експорт» із відповідною методикою його застосування.

5. Теоретичне та практичне значення дисертаційного дослідження

Наукове значення результатів дисертаційної роботи полягає у розробці та обґрунтуванні концептуальних засад і пропозицій, спрямованих на забезпечення захисту продовольчих інтересів населення України в умовах глобалізації. Теоретичне значення результатів дослідження полягає в удосконаленні трактування категорій «продовольчий інтерес» і «надмірний експорт» та обґрунтуванні їх зв'язку з поняттям продовольчої безпеки, поглибленні розуміння причин інфляційних процесів на національному продовольчому ринку, обґрунтуванні об'єктивних та суб'єктивних суперечностей продовольчих інтересів головних стейкхолдерів продовольчого ринку, удосконаленні теоретико-методичних підходів до аналізу рівня захисту продовольчих інтересів населення країни.

Практичне значення отриманих результатів дисертації полягає у тому, що сформульовані та обґрунтовані автором теоретико-методологічні та практичні рекомендації дають можливість підвищити рівень захисту продовольчих інтересів населення України в умовах зростання відкритості національної економіки за допомогою системи запропонованих управлінських заходів. Це підтверджується тим, що основні наукові результати, отримані під час проведення дослідження, доведено до рівня практичного впровадження: запропоновані дисертанткою підходи до визначення сезонних дефіцитів окремих видів продовольства та аналізу рівня продовольчого самозабезпечення, а також положення щодо доцільності спрямування частини експортного зерна на виробництво м'яса свиней в обсягах його імпорту використано у практичній діяльності Департаменту агропромислового розвитку Черкаської обласної державної адміністрації (довідка № 01-20/1130 від 24.09.2019 р.); пропозиції щодо проведення експерименту із надання продовольчої допомоги малозабезпеченим громадянам використано при проведенні семінарів

співробітників Управління праці та соціального захисту населення Уманської райдержадміністрації (довідка від 14.11.2019 р.).

Сформульовані та обґрунтовані автором теоретико-методологічні й практичні рекомендації можуть мати більш широке застосування для підвищення рівня захисту продовольчих інтересів населення України. Зокрема, при доопрацюванні проекту Закону України «Про продовольчу безпеку», методичному обґрунтуванні програми прямої продовольчої допомоги, регулюванні експортно-імпортних операцій з продовольчими товарами тощо.

6. Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях.

Основні наукові положення, висновки та результати дослідження викладено у 17 наукових працях, з них 1 стаття у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу, 6 статей у наукових фахових виданнях України, 2 – у виданнях, що цитуються у міжнародних наукометричних базах Scopus і Web of Science. Апробація результатів наукового дослідження відбулася в рамках 9 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Загальний обсяг публікацій становить 8,23 друк. арк., з них 4,57 – у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у періодичних наукових виданнях іноземних держав:

1. Nizhnik I., Mudrak R. Food aid for the poor – key working tool for protection of food interests of Ukraine's population. *Journal of Tourism and Regional Development*. 2019, No. 11. PP. 73-83. (Польща).

2. Mudrak R., Nyzhnyk I., Lagodiienko V., Lagodiienko N., Impact of Seasonal Production on the Dynamics of Prices for Meat and Dairy Products in Ukraine. *TEM Journal*. 2019, vol.8, no.4. PP. 1159-1168. (Сербія), (**Scopus, Web of Science**).

Статті у наукових фахових виданнях України:

3. Нижник І.О. Задоволення продовольчих потреб населення України: стан проблеми та перспективи її вирішення. *Вісник Черкаського університету імені Богдана Хмельницького*. 2017. № 4, частина 1: Економічні науки. С. 61-72.

4. Нижник І.О. Продовольчий інтерес: поняття категорії та необхідність наукового використання. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2018. Випуск 92, частина 2. С. 135-146.

5. Нижник І.О., Сагайдак М.П., Герасимчук А.А., Борщ В.І. Економічна сутність поняття «глобалізація» та її вплив на захист продовольчих інтересів населення України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. №4 (27). С. 497-504. (**Web of Science**).

6. Нижник І.О. Доходи як ключовий фактор задоволення продовольчих інтересів домогосподарств: стан та фактори впливу. *Інноваційна економіка*. 2018. Випуск 5-6. С. 67-76.

7. Мудрак Р. П., Нижник І. О. Розвиток сільських територій та продовольча безпека держави. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2019. Випуск 94, частина 2. С. 131-140.

8. Нижник І.О. Дефіцит, як чинник зростання споживчих цін на продовольчі товари. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2019. Випуск 1: Економічні науки. С.51-57.

Матеріали конференцій, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9. Нижник І. О. Значення виробництва технічних культур та проблеми ефективного функціонування галузі. «*From the Baltic to the Black Sea: the formation of modern economic area*»: матеріали Міжнар. наук. конф., м. Рига, Латвія, 19 серп. 2017 р. Рига, 2017. С. 65-68.

10. Нижник І. О. Методика оцінки рівня захисту продовольчих інтересів населення України. «*Economy and management: modern transformation in the age of globalization*»: матеріали II Міжнар. наук. конф., м. Клайпеда, Литва, 23 берез. 2018 р. Клайпеда, 2018. С. 30-34.

11. Нижник І. О. Продовольчі інтереси – суть наукової категорії та її соціально-економічне значення. «*Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин*»: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 25-26 трав. 2017 р. Умань, 2017. С. 94-95.

12. Нижник І. О. Доходи – ключовий фактор задоволення продовольчих інтересів домогосподарств. «*Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин*»: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 24-25 трав. 2018 р. Умань, 2018. С. 83-84.

13. Нижник І. О. Захист продовольчих інтересів населення України: замкнутий цикл сільськогосподарського виробництва продовольчої сировини та її промислової переробки. «*Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин*»: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 30-31 трав. 2019 р. Умань, 2019. С. 65-67.

14. Пархоменко Л.А., Нижник І.О. Вплив оплати праці на розмір доходів населення. «*From the Baltic to the Black Sea: the formation of modern economic area*»: матеріали Міжнар. наук. конф., м. Рига, Латвія, 23 серп. 2019 р. Рига, 2019. С. 36-41.

15. Нижник І.О. Антиконтурентні змови на продовольчому ринку України. «*Розвиток економічної системи в контексті міжнародного співробітництва*»:

матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 18 січ. 2020 р. Одеса, 2020. С. 24 - 26.

16. Нижник І. О. Захист продовольчих інтересів населення України та індекс споживчих цін продовольчих товарів. *“Методичні підходи до формування стратегічного бачення соціально-економічного розвитку регіонів”*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 22 лют. 2020 р. Дніпро, 2020. С. 19 - 22.

17. Нижник І. О. Сезонні коливання продовольчих цін. *“PRIORITY DIRECTIONS OF SCIENCE DEVELOPMENT”*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 2-3 берез. 2020 р. Львів, 2020. С. 514 - 518.

7. Характеристика єдності змісту дисертації та відповідності спеціальності, за якою вона подається до захисту

Дисертаційна робота Нижник Ірини Олегівни на тему «Захист продовольчих інтересів населення України в умовах глобалізації», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка, викладена на 222 сторінках основного тексту і оформлена відповідно до Вимог до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40, відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами і доповненнями), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167.

Результати наукової роботи Нижник І. О. засвідчують високий рівень вирішення проблеми теоретико-методичного обґрунтування засад і розробки практичних рекомендацій щодо захисту продовольчих інтересів населення України в умовах глобалізації. Дисертація викладена діловою українською мовою з дотриманням наукового стилю викладу результатів дослідження. Робота характеризується цілісністю, єдністю змісту, смисловою завершеністю, логічною послідовністю викладання матеріалу.

За змістом, структурою, викладом матеріалу, висновками дисертаційне дослідження у повній мірі відповідає переліку напрямів дослідження спеціальності 051 Економіка.

8. Дискусійні положення та зауваження по змісту дисертаційної роботи.

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу Нижник І. О., необхідно також вказати на дискусійні положення та зауваження:

1) в висновках до розділу 1 у переліку показників, які автор визначила найважливішими для оцінки захищеності продовольчих інтересів населення країни, є показник кількості населення із гострими та хронічними

захворюваннями, спричиненими вживанням небезпечних та/або неякісних продуктів харчування, але не зрозуміло, де дисертантка планує отримати таку інформацію, а також доцільно було б провести відповідну оцінку за пропонованими показниками у розділі 2 роботи;

2) в табл. 2.5 автор наводить дані про динаміку частки витрат на продовольчі товари в структурі сукупних витрат домогосподарств за децильними (10%-ми) групами залежно від розміру середньодушових еквівалентних загальних доходів. Для порівняння і можливості більш глибоких висновків про моделі споживчої поведінки доцільно було б також представити структуру витрат на придбання конкретних продовольчих товарів у розрізі децильних груп;

3) в підрозділі 2.1 автор справедливо зауважує, що продовольчі інтереси практично усього українського населення порушуються і має місце недоспоживання значної кількості цінних продуктів харчування, водночас доцільно було розглянути, наскільки це обумовлено неекономічними факторами, тобто суб'єктивними суперечностями продовольчих інтересів, а також при оцінці рівня захищеності даних інтересів врахувати вплив тіньових доходів, частка яких значно перевищує відповідні показники розглянутих у підрозділі 2.2. країн;

4) в підрозділі 2.3 при аналізі причин зростання споживчих цін на продовольчому ринку України варто було б також проаналізувати вплив зміни обсягів сукупного попиту і сукупної пропозиції не лише м'яса та м'ясних продуктів, а й інших основних товарних груп, а також дослідити вплив зміни інституційного середовища на рівноважний рівень цін;

5) в підрозділі 3.1 автор зазначає, що однією із головних причин зростання споживчих цін на продовольчі товари і безалкогольні напої є дефіцит відповідної продукції, утворений в тому числі надмірним експортом продовольства, водночас за даними офіційної статистики по більшості продовольчих товарних груп обсяги виробництва в Україні не досягли рівня 1990 року, тому серед напрямів захисту продовольчих інтересів доцільно було розглянути необхідність перегляду інституційних передумов для стимулювання вітчизняних аграріїв до нарощування обсягів виробництва;

6) в підрозділі 3.3 дисертанткою висунута пропозиція застосування заборонних експортних мит українським урядом для обмеження експорту дефіцитних видів продовольчої продукції, але не визначено відповідність таких дій діючим міжнародним і міждержавним угодам і можливі збитки України у разі їх перегляду чи денонсації в односторонньому порядку, а також вплив таких

обмежень на мотивацію вітчизняних виробників продовольства до нарощування обсягів виробництва;

7) у висновках до розділу 3 зазначено, що збільшення продовольчих витрат населення на 1% спричинить збільшення реального ВВП України на 0,97%, варто було б обрахувати потенційні можливості зростання ВВП України у середньостроковій перспективі, з урахуванням наявної тенденції зменшення чисельності населення країни та насиченості попиту на більшість видів продовольства.

Разом з тим, висловлені зауваження не змінюють позитивної оцінки роботи та не знижують наукової та практичної значимості проведеного дослідження. Дисертація є оригінальним, самостійним дослідженням з актуальної проблеми розвитку української економіки.

9. Загальний висновок.

Дисертаційна робота подана у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису. Усі наукові результати, що викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, отримані автором самостійно. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, ідеї та висновки, які є результатом самостійної роботи автора.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті, поставлені здобувачем наукові завдання вирішені повною мірою, мети дослідження досягнуто. Робота містить науково обґрунтовані результати проведених досліджень, що характеризуються науковою новизною та мають істотне значення для галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки. Наукові положення, висновки і рекомендації повністю обґрунтовані й аргументовані та отримали необхідну апробацію на науково-практичних конференціях. У публікаціях здобувача знайшли відображення всі положення дисертаційного дослідження. Структура і обсяг роботи відповідають чинним вимогам.

Дисертаційне дослідження є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне науково-прикладне завдання, яке полягає у системному обґрунтуванні теоретичних засад і розробці методико-практичних рекомендацій щодо забезпечення захисту продовольчих інтересів населення України в умовах глобалізації.

На підставі розгляду дисертації, наукових публікацій, у яких висвітлено основні наукові результати дисертації, а також за результатами фахового семінару (протокол № 1 від 17.07.2020 р.) встановлено, що дисертаційна робота

«Захист продовольчих інтересів населення України в умовах глобалізації» є завершеною науковою працею, у якій її автором отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання.

Дисертаційна робота відповідає спеціальності 051 Економіка та вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами і доповненнями), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 і рекомендується для подання до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за вказаною спеціальністю.

Рецензенти:

Доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри маркетингу
Уманського національного університету
садівництва

О. Г. Пенькова

Кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки
Уманського національного університету
садівництва

Л. В. Смолій

Підпис <i>Пенькової О. Г.</i> <i>Смолій Л. В.</i>
ЗАСВІДЧУЮ
Завідувач канцелярії Уманського НУС <i>Кобзар Ю. В.</i>
" 22 " 07 20 20

